

Aan de gemeenteraad

Op welke gronden deze brief?/Waarom nu voorgelegd?

Op 12 november 2020 heeft de gemeenteraad de motie Canon van Rotterdam (20bb16927) van Ruud van der Velden (Partij voor de Dieren) en anderen aangenomen. Deze motie verzoekt het college om een werkgroep in het leven te roepen bestaande uit alle relevante actoren die het verhaal van de stad kennen en kunnen vertellen, met als doel het opstellen van een Canon van Rotterdam. In deze brief lichten we toe welke keuzes zijn gemaakt bij de samenstelling van de canon en hoe de inhoud tegemoet komt aan de motie.

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen:

- Stadsprogramma Koloniaal- en slavernijverleden 2022 (21bb012548)
- Actieplan Samenleven in één stad (23bb006042)
- Ontwikkeling nieuw stadsmuseum (22bb008821)

Toelichting:

In deze brief bespreken we eerst de opzet van de Canon van Nederland en de redenen om deze als voorbeeld te nemen. Daarna gaan we in op de gekozen uitgangspunten en schetsen we de consequenties daarvan voor de inhoud van de Rotterdamse canon. Vervolgens zetten we uiteen hoe migratie en het koloniale en slavernijverleden een plek hebben gekregen in de canon. Tot slot behandelen we de stappen die gezet zullen worden om de canon onder de aandacht te brengen en actueel te houden.

Canon van Nederland

Kort na het zomerreces van 2021 is de werkgroep, met daarin vertegenwoordigers van organisaties die het gemeentelijk erfgoed beheren: de afdeling Archeologie (BOOR), bureau Monumenten en Cultuurhistorie, Stadsarchief Rotterdam en Museum Rotterdam, bijeengekomen om de opdracht verder vorm te geven. Uitkomst daarvan was onder meer dat de Canon van Rotterdam zou worden geënt op de stam van de Canon van Nederland, dat wil zeggen dat de landelijke canon zowel qua opzet als inhoud tot voorbeeld dient. Op die manier ontstaat een product dat aansluit bij het onderwijsprogramma voor de bovenbouw van het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

De Canon van Nederland is sinds 2010 onderdeel van de kerndoelen voor het primair en voortgezet onderwijs.

De vijftig vensters van de landelijke canon zijn bedoeld als illustratie bij de tien tijdvakken die de ruggengraat vormen van het hedendaagse geschiedenisonderwijs. Elk tijdvak – zoals de ‘tijd van burgers en stoommachines’ (1800-1900), de ‘tijd van wereldoorlogen’ (1900-1950) of de ‘tijd van televisie en computer (1950-heden) – heeft zijn eigen kenmerkende aspecten en kernbegrippen die leerlingen moeten kennen en begrijpen. Docenten kunnen de vensters in de canon gebruiken om die kernbegrippen en kenmerkende aspecten uit te leggen of te illustreren.

De Canon van Nederland beschikt over een eigen website. Op die site zijn aanvullend op de landelijke canon ook een groot aantal stads- en regiocanons te vinden. Hier wordt de Rotterdamse variant aan toegevoegd. De website biedt de mogelijkheid om de vensters te verrijken met aanvullende informatie, bijvoorbeeld over objecten uit de Collectie Rotterdam. De samenstellers zien deze canon van de Rotterdamse geschiedenis als een ‘levend’ document, dat geregeld moet worden herzien; ook dit kan op deze website.

Uitgangspunten

Bij het maken van een opzet voor de Rotterdamse canon zijn dezelfde uitgangspunten gehanteerd als bij de meest recente versie van de landelijke canon: streven naar meerstemmigheid, diversiteit en een internationale invalshoek. Meerstemmigheid wil zeggen dat in de vensters verschillende perspectieven aan bod komen om zo de complexiteit van de geschiedenis zichtbaar te maken. Bij diversiteit gaat het erom dat de verscheidenheid van de stadsbevolking een plek krijgt in de canon: zowel mannen als vrouwen, mensen van verschillende sociale klassen, Rotterdammers die al jaren in de stad wonen, maar ook de mensen die er net zijn aangekomen. De internationale invalshoek heeft als inzet te laten zien wat ontwikkelingen in het buitenland voor de havenstad Rotterdam hebben betekend.

In de periode november 2021 tot en met april 2022 heeft de werkgroep een voorlopige selectie gemaakt van vijftig vensters voor de Canon van Rotterdam. Daarbij was het streven een Rotterdamse ‘vertaling’ te maken van de landelijke canon – een ‘vrije vertaling’ wel te verstaan. Sommige vensters – en dan vooral die over de prehistorie en de middeleeuwen – lieten zich niet overzetten naar een lokale context. Bovendien stond de werkgroep een product voor ogen dat de nationale canon aanvult, zodat docenten de stof van de landelijke lesmethoden kunnen verrijken met Rotterdamse verhalen.

Migratiegeschiedenis

In de geest van de motie Canon van Rotterdam heeft de werkgroep bij de keuze van de vensteronderwerpen zo veel mogelijk rekening gehouden met de migratiegeschiedenis van de stad. De migrantengroepen die zich in de loop van de tijd in de stad hebben gevestigd – van de Zuid-Nederlanders en de Franse Hugenoten uit de 16de en 17de eeuw tot de migranten uit Nederlands-Indië van vlak na de oorlog en de Kaapverdianen, Surinamers, Antillianen en Turkse en Marokkaanse gastarbeiders uit het meer recente verleden – hebben bijna allemaal een plek in de canon gekregen. Dat gebeurt steeds aan de hand van een historische persoon, een betekenisvolle plek, een object of een gebeurtenis. Daarbij wordt getoond wat de impact is geweest op de ontwikkeling van de stad (en soms ook op die van Nederland). Zo figureert de Franse migrant Pierre Bayle met zijn ideeën over godsdienstvrijheid en verdraagzaamheid als wegbereider van de Verlichting.

De in Duitsland geboren Gerhard Moritz Roentgen heeft een venster gekregen omdat hij in de 19de eeuw een belangrijke rol speelde bij de opkomst van de stoomscheepvaart. Andere vensters, zoals die over de Chinese gemeenschap op Katendrecht of de rellen in de Afrikaanderwijk van 1972, maken zichtbaar welke spanningen migratie soms met zich meebrengt en hoe die doorwerken in politiek en samenleving.

Op dezelfde manier is het koloniale en slavernijverleden in de canon verwerkt: met onder meer vensters over Johan van der Veeken, de belangrijkste financier uit de beginjaren rond 1600, over het 18de eeuwse slavenchip Willem & Carolina en de Indonesische onafhankelijkheidsstrijder Mohammad Hatta (1902-1980). Samen bestrijken de gekozen vensters de gehele koloniale periode.

De voorlopige selectie vensteronderwerpen van de werkgroep is voorgelegd aan een aantal andere partijen: deskundigen uit de geschiedwetenschap, historische verenigingen, erfgoedinstellingen én aan docenten uit het primair en voortgezet onderwijs. Naar aanleiding van de feedback die dat opleverde, heeft de werkgroep enkele vensters nog eens kritisch tegen het licht gehouden en waar nodig aangepast.

Het eindresultaat is een mix van bekende én minder bekende personen, plekken, gebeurtenissen en voorwerpen die een rol hebben gespeeld in de geschiedenis van de stad. Meer dan een kwart van de vensters heeft direct of indirect te maken met migratie. Acht vensters verwijzen rechtstreeks naar het koloniale- en slavernijverleden van Rotterdam. Verder bevat de canon enkele vensters over het immateriële erfgoed van Rotterdam, waaronder de festivals, dichtkunst en muziek. Zo hebben zowel Jules Deelder als de Gabberhouse een eigen venster gekregen.

Canon in het Onderwijs

De Canon van Rotterdam zal voor iedereen zichtbaar en toegankelijk zijn. Dat neemt niet weg dat leerlingen en docenten van het Rotterdamse onderwijs de belangrijkste doelgroepen zijn. Voor docenten die de migratiegeschiedenis van Rotterdam of het koloniale en slavernijverleden van de stad in hun lessen willen behandelen, worden twee lesbrieven ontwikkeld. Deze lesbrieven bieden aanvullende historische context bij de genoemde thema's, leggen uit welke canonvensters relevant zijn en hoe docenten die vensters in de klas kunnen gebruiken.

De uitgewerkte Rotterdamse vensterteksten zullen, vergezeld van een passende illustratie, in digitale vorm worden aangeboden op de website [canonvannederland.nl](https://www.canonvannederland.nl/nl/page/292589/canon-van-rotterdam) (<https://www.canonvannederland.nl/nl/page/292589/canon-van-rotterdam>). Met de officiële lancering, wordt ook het startsein gegeven voor een promotiecampagne in samenwerking met het erfgoedveld en het Rotterdamse onderwijs. Het Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam (KCR) is daarbij een belangrijke partner. KCR zal zijn kanalen inzetten om de canon onder de aandacht te brengen en te houden. Hetzelfde geldt voor de afdeling Onderwijs van de gemeente Rotterdam.

Canon in de toekomst

Het beheer van de Canon van Rotterdam is belegd bij het Stadsarchief Rotterdam. Het archief zal in overleg met de erfgoedpartners die hebben bijgedragen het gebruik monitoren en de canon zo nodig op onderdelen aanpassen. Daarbij is een belangrijke rol weggelegd voor de educatiemedewerkers van de betrokken instellingen. Zij hebben in hun werk intensief contact met leerlingen en docenten en hebben daardoor goed zicht op hoe de canon landt in het onderwijs.

Los daarvan zal het gebruik na een jaar worden geëvalueerd op basis van de bezoekcijfers van de website en zo mogelijk ook een enquête in het onderwijsveld.

Gelet op de ontwikkeling van een nieuw stadsmuseum, zoals met uw raad gedeeld met het rapport Naar een nieuw Stadsmuseum voor Rotterdam, december 2022 (22bb008821), ligt het voor de hand om het beheer van de canon op termijn te verbinden aan het nieuwe stadsmuseum. Het stadsmuseum zal een spilfunctie in het erfgoedveld gaan vervullen, met als doelstelling een verbeterde samenwerking met betrekking tot de Collectie Rotterdam, outreach programma's, educatieprogramma's en collectieve marketing, om zo het geheel aan museum- en erfgoedpresentaties in de stad beter en aansprekender te maken. De huidige samenwerking rondom de canon kan hierin als uitgangspunt en good practice dienen.

Hoeveel vensters een canon ook telt, het is en blijft een selectie en als zodanig vatbaar voor discussie. Deze Canon van Rotterdam vormt daarop geen uitzondering. Iedereen die een beetje vertrouwd is met de Rotterdamse geschiedenis zal onderwerpen missen. Daar komt bij dat onze kijk op de geschiedenis en wat daarin belangrijk is, onderhevig is aan verandering. Dat maakt het onvermijdelijk dat de opzet en inhoud van de canon van tijd tot tijd kritisch moet worden bekeken en herzien.

Gelet op bovenstaande wordt voorgesteld de motie "Canon van Rotterdam" (20bb16927) van Ruud van der Velden (Partij voor de Dieren) en anderen af te doen.

Financiële en juridische consequenties/aspecten:
N.v.t.

Burgemeester en wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

J.H. Meijer, i.s.

De burgemeester,

R.A.C.J. Simons, i.b.